

Eğitim Kurumlarından Tekstil Meslek Liselerinde Yaşanan İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları Konusunda Alınması Gereken Tedbirlerin İncelenmesi

Ahmet Salih Denizci

Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim Yöneticisi, salihdenizci@hotmail.com

ORCID:0000-0002-2918-2990

Özet

Bu çalışmanın temel amacı Eğitim Kurumlarından Tekstil Meslek Liseleri gibi yoğun emek isteyen alanlarda mühim bir konuma sahip bulunan öğrencilerin iş sağlığı ve güvenliğinin yanı sıra meslek hastalıkları çokça ehemmiyet taşımaktadır. Bu çalışmada söz konusu eğitim kurumlarında yaşanan meslek hastalıkları hususlarında genel bilgiler verilerek bu çerçevede konunun bütüncül tarzda anlaşılması sağlanmıştır. Bu çerçevede Tekstil Meslek Liselerindeki meslek hastalıklarının oluşum nedenlerine paralel olarak bu hastalıklar ile alakalı alınması gerekli olan tedbirler irdelenmiştir. Ayrıca iş kazası ve meslek hastalıklarının öğrenciler üstündeki etkileri üzerinde durularak bu tarz iş kazası ve meslek hastalıklarının yaşanmaması için alınması gereken tedbirler incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Tekstil Meslek Liseleri, İş Kazaları, Meslek Hastalıkları

Examination of the Measures to be Taken Regarding Occupational Accidents and Occupational Diseases Experienced in Textile Vocational High Schools from Educational Institutions

Abstract

The main purpose of this study is to determine the occupational health and safety of students who have an important position in areas that require intensive labor such as Textile Vocational High Schools from Educational Institutions, as well as occupational diseases are very important. In this study, general information about occupational diseases experienced in these educational institutions was given and in this context, a holistic understanding of the subject was provided. In this context, in parallel with the causes of occupational diseases in Textile Vocational High Schools, the measures that need to be taken related to these diseases have been examined. In addition, by focusing on the effects of occupational accidents and occupational diseases on students, the measures that should be taken to prevent such occupational accidents and occupational diseases have been examined.

Key Words: Textile Vocational High Schools, Occupational Accidents, Occupational Diseases

Giriş

Bu çalışmanın amacı Tekstil Meslek Liselerinde yaşanan iş kazaları ve meslek hastalıkları ile ilgili alınması gereken tedbirleri incelemektir. Bu amaçla Tekstil Meslek Liselerinin ne olduğu açıklanmış, Tekstil Meslek Liselerinde sıklıkla yaşanan iş kazaları ve meslek hastalıkları sıralanarak tespit edilmiş ve bunlarla ilgili alınması gereken tedbirler üzerinde durulmuştur.

Literatür özelinde yapılan araştırmaların sonuçlarına göre, öğrencilerde meydana gelen iş kazasının en fazla dikkatsizlikler sebebiyle meydana geldiği ortaya çıkmıştır. İş kazasının en fazla hafta başı olduğu, iş saati içerisinde en fazla birinci saat diliminde yaşanıldığı görülmüştür.

Tekstil Meslek Liselerinde üretim kısmı meslek hastalıklarında en fazla solunum yolu hastalığının olduğu, yorgun hâllerinden en fazla sırtla ilgili ağrıların meydana geldiği, iş kazasında en fazla dikiş makinesinde maddelerin fırlaması sebebiyle meydana gelen yaralanma ve dikiş makinesindeki iğnenin zedelenmesi sebebiyle meydana gelen sıyrıklar veyahut delinme türleri tespit edilmiştir.

Tekstil Meslek Liselerinde ütü kısmı meslek hastalıklarında en fazla bel fitiklarının olduğu,

yorgun hâllerinden en fazla ayak ağrısının meydana geldiği, iş kazasında en fazla ürünlerin ütülenilmesi esnasında meydana gelen yanık veyahut prestekli hareketliliğindeki aksam sebebiyle elle parmağın yanıkları gözlemlenmiştir.

Tekstil Meslek Liselerinde paketleme ve sevkîyat kısmı meslek hastalıklarında en fazla bel fıtıklarının olduğu, yorgun hâllerinden en fazla bel ağrısının meydana geldiği, iş kazasında en fazla işyerinde düşmeler veyahut ayakların kayması gözlemlenmiştir.

Bu risk içerikli etkenlerin oluşmaması amacıyla eğitim kurumlarında alınan tedbirlerin öğrencilerin sağlığı ve güvenliği bakımından yetersizlik gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Tekstil Meslek Liselerinde Olası İş Kazaları ve Alınması Gereken Tedbirler

Tekstil Meslek Liseleri giyim ihtiyacını seri üretim ile karşılamakta olan, ucuz ve kolay giyim elde etme olanağını destekleyen endüstri koludur (Bayraktar, 1996).

Bu sektör, dokumalar ve örmelerle ilgili kumaştan üretilen dış giysiyle iç giysiyi, bunun benzer malzemeden olmazsa da aksesuarlarını barındırmaktadır (DPTM, 2017).

Kalite ve nitelikli moda ürün içeriklerinin haricinde, iplikler, kumaşlar, çarşaflar, örtüler gibi pekçok ürünün de üretimlerini sağlamaktadır (Öngüt, 2017).

Bu sektördeki firmalar belirlediği ürünsel guruplarıyla (kadınlar, erkekler, çocuklarla ilgili giyim ürünlerinden birisi veyahut bir kaç) hedeflenen kitleye isteğine göre seri istihlal gerçekleştiren işletmelerdir (Çileroğlu, 2019).

Teknolojinin gelişmesiyle birlikte bu sektörde uygulanmakta olan bilgisayarla destekli tasarımlar, modelleme hazırlamalar, kalıplar çıkarmak, pastallar çizmek, otomatiksel serimler ve kesimlerle ilgili makinaları yakaların veyahut gömleklerin atletlerinde üç ve dört işlemle beraber yapabilen otomatik makinalar gibi belli bir ölçütte automatize olmuştur (SGM, 2010).

Yenilik istihlaldaki etkinlik ve bölüm içersindeki uyumların artmasına sebep olmuştur. Bunlarsa çokça sonlu ürünlerin birleştirilmesi aşamasından önceki aşamada kullanılmakta olan teknoloji yenilikleridir (Benli, 2018).

Tekstil Meslek Liseleri gelişmiş olan teknoloji yeniliklerine rağmen elyaflardan başlayarak

Eğitim Kurumlarından Tekstil Meslek Liselerinde Yaşanan İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları Konusunda Alınması Gereken Tedbirlerin İncelenmesi

iplikler, dokumalar, örmeler, boyalar, baskılar gibi işlemleri kaplayan kumaşların giysilere dönüştüğü istihsal dağıtımı ve satışının beraber yapılabildiği emeğin yoğun olduğu bir sektördür (Avşar, 2017).

Tekstil Meslek Liseleri giyim endüstrisinin bir koludur. Bireylerin giysiyle ilgili ihtiyacını ayırık büyüklükteki firma tesislerinde istihsal yoluyla karşılamakta olan bir sanayi koludur ve belli vetireleri barındırmaktadır (Dizgen, 2017).

Tekstil imalatı vetiresi modelleme hazırlamak, kalıplar çıkarmak, pastallar çizmek, kesimler, dikimler, temizlemeler, ütüler ve ambalajlamalar gibi süreçleri barındırmaktadır (SGM, 2010).

Tekstil Meslek Liselerinde Olası Meslek Hastalıkları ve Alınması Gereken Tedbirler

Tekstil Meslek Liselerinde görünen meslekî hastalıklardan en fazla pamuğun tozu ve envai toza ilişik bisinozlar, meslekî astımlar, gürültüler ve gürültülü kaynaklılık gösteren stresler, işitmeyle ilgili kayıp, kulağın çınlamaları, ergonomi sebeplerden meydana gelen rahatsızlık, kimyevîlerin yolaçtığı ayırık kanser, sıcak, nemlilik, havasal akımlar, buhar ve elektrik içerikli ütü, pireslerin yaydığı ısılarla ilişik meydana gelen negatif şartlar öğrenciyi tesirleyen etkenler içersinde yer almaktadır (Şişek, 2019).

Tekstil Meslek Liselerinde dokumalar, eğirmeler, kesmeler, çırçırılı makinaları kullanmak ve paketlemek esnasında ipekler, pamuklar, yünler, ketenler, kenevirler, jütler ve sisallar gibi malzemenin tozlarına marûz kaldığı için çokça ve sıkça rastlanılan pinömokonyozlar ve diğer solunumsal dizgenli hastalıklar içersinde, bisinozis, pamuğun tozunun akciğere kötü bir şekilde tesirlemesi (Deler, 2018).

Tekstil Meslek Liselerindeki, pamuğun balyasının açılıp karıştırıldığı, açmayla ilgili dairede öğrencide asgarî on yıl marûz kaldığında rahatsızlığın meydana geldiği ortaya çıkmaktadır (Akyan, 2019).

Bisinozis akutsal ve kroniksel şekilde iki yönde değerlendirilir. Akutsal bisinozis toz ile karşılaşıldığı taktirde nükseden veyahut tozlara yeni marûz kalanlarda görünmektedir. Kroniksel bisinozisse pamuğun tozuna uzunca seneler marûzîyetten sonra nükseden, solunumsal bozukluklar

ve semptom unsurlarına dayanmaktadır (Deler, 2018).

Fizikî çevresel stresörlerden gürültüye, Tekstil Meslek Liselerinde kullanılmakta olan dikiş makinası, kesici ve delici cihazlar, pres vs. araçlar iş mekanında gürültü ve görme engeline sebep olarak öğrenci üstünde sıhhat sorunu oluşturmaktadır (Kışoğlu ve Erenler, 2019).

İstihsal sahasında makinaların çalışmaları, imalatlar, montajlar esnasında 95-105 desibelite şiddetindeki gürültülerde yirmi sene öğrenci bir çalışanda işitme ve buna paralel görme fonksiyonlarında bozukluklar görünebilir (Şişek, 2019).

İşitmeyle ilgili bozukluklar 110-120 desibeliteden fazla olan iş mekanlarındaki gürültülerse altı sene sonra meydana çıkmaktadır (Vursal ve Abhanoz, 2020).

Gürültülerin hasarlı tesirlerinden bazıları; verimlerde düşme, düşün yeteneklerinde azalım, sinirlik, yorgunluklar, köklü veyahut geçici eşiksel kayıp, başağrısı, kalp atışında dizgencilik, kas kasilması, kan damarının daralımı ve öğrencinin iş mekanında iş kazasına yatkın hâle gelmesidir (Şişek, 2019).

Tekstil Meslek Liselerinde gürültüler öğrencilerin sağlığının yanı sıra, iş başarılarını da tesirler, yoğunlaştırılmış bulunamaması ve bunun neticesi olarak da verimin düşmesine sebep olabilir (Vursal ve Abhanoz,2020).

Sonuç

Sanayileşmeyle beraber bilimin ve tekniğin hızlı ilerlemesi ve yeni tabii kaynakların üretim sektöründe kullanılması üretimsel süreçleri daha karışık hâle sokmuştur.

Sanayileşmenin getirdiği otomasyon, kitlesel üretim, yığın hâlinde çalışmak gibi gelişmeler iş yaşamının esas öznesi bulunan öğrenci, işletme, yakında ve uzakta bulunan çevre gibi çeşitli açılardan etkilemiştir.

İş yaşamı, iş sağlığı ve güvenliğini etki altına alan pek çok riski içersinde barındırır. İş kazası ve meslek hastalıklarıysa bu risklerin içersinde ilk sırada yer almaktadır.

İş koşullarından kaynaklı olan olumsuzluk veyahut bireysel sebepli işlenen yanlışlar neticesinde meydana gelen iş kazası ve meslek hastalıkları tüm dünyada iş sağlığı ve güvenliği kavramsal

Eğitim Kurumlarından Tekstil Meslek Liselerinde Yaşanan İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları Konusunda Alınması Gereken Tedbirlerin İncelenmesi

çerçevesinin oluşmasına imkan tanımıştır.

İş ortamının sağlık koşullarına müsait olmaması, öğrencilerin yeter eğitim anlayışından mahrum bulunması ve ergonomi anlamında olumsuzluğun yanında öğrencilerin bilinçsiz olması veyahut bireysel yapılarından kaynağını bulan problemler iş sağlığı ve güvenliğini tehdit etmektedir.

Ülkemizde yaşanan iş kazası ve meslek hastalığının boyutu, ölümler, uzuvların kaybı ve sakatlanmayla neticelenen iş kazası, yaşanan acı ve uğranılan onca hasarlar dikkate alındığında, iş kazası ve meslek hastalığının engelenmesi amacıyla iş sağlığı ve güvenliği konusunda acilen yerinde ve doğru tedbirlerin alınması ihtiyacı meydana çıkmaktadır.

Geleneksel işleyiş modelinde yaşanan önemli kazalardan sonra kaza ve hastalık algılamayla ilgili seviyenin belirgince yükseldiği ve bu noktada önemli güvenlik kararlarının alındığı, lâkin zamanla yaşanan olaylar unutulduğu ölçüde geçmiş dizgene dönüldüğu görülmektedir.

İş koşullarının iyileştirilebilmesi, öğrencinin iş sağlığı ve güvenliği konusunda eğitilip bu konudaki bilincinin oturtulması, iş kazası ve meslek hastalığının engelenmesinde en etkin yöntemler arasında bulunan kaza ve hastalıklarla ilgili risk analizleri ve değerlendirmeleriyle gelecekte yaşanması muhtemel tehlike dolu durumlara dönük gerekli tedbirler alınmış olacaktır.

Çalışma hususu, Tekstil Meslek Liselerinde öğrencinin marûz kaldığı iş kazası ve meslek hastalığını belirleyerek öğrencinin karşılaşılabileceği tehlike unsurlarının tanıtılması, kaza ve hastalıklara ilişkin risklerin analizlerinin ve değerlendirmelerinin yapılması bu anlamda çok önemlidir.

Tekstil Meslek Liselerinin emeğinin yoğun özeliğinden ötürü ülkemizde bu ve buna benzer sektörlerde çalışan öğrenciler istihdam oranının mühim kısmını oluşturmaktadır.

Ülkemiz özelinde hazır giyim ve buna bağlı, dokuma, tekstil ve deri sektörleri beraber değerlendirildiğinde T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının 2021'deki verilerine göre bu sektörde faaliyetler icra eden yaklaşık iki milyon öğrencinin çalıştığı bilinmektedir.

Tekstil sektöründeki bu oranda ciddi yekûn teşkil eden çalışma oranı öğrencilerin iş sağlığı ve güvenliği ile ilişkili bulunduğundan ayrıca ehemmiyet barındırmaktadır.

Bu çalışmanın Tekstil Meslek Liselerinde öğrencilerin güvenliğinin sağlanması, verimliğin artması, olası iş kazaları ve meslek hastalıklarının önlenmesi amacıyla alınması gereken

tedbirlerin neler olması gerektiği konusunda bundan sonraki araştırma ve çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

Avşar, B. (2017). *Tekstil Meslek Liselerinde İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları Raporu*. Konya Ticaret Odası Etüt Araştırma Servisi.609-569.

Akçın, N., Arık, B. (2019). *İş Kazasının Engelenmesi ve İş Güvenliği Analizi Tekniğinin Uygulanılması*. Türkiye 13 Kömür Kongresi Bildiriler Kitabı. 2931 Mayıs. Zonguldak.

Akdaş, Z. Z. (2016). *Türkiye’de strüktür Üretiminde İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Çalışması ve Toplu Konut Sektörüne Dönük Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi. Gebze İleri Teknoloji Enstitüsü Mühendislik ve Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı. Gebze.

Akkök, A. (2020). *İş Kazasının Maliyeti ve İş Güvenliği*. Ankara: MPM Yayınları.

Alsoy, C. (2020). *İş Kazaları: Tanımı, Ehemmiyeti, Sebepleri*. İş Kazalarını Tedbire Semineri, Ankara: MPM Yayınları.

Alpler, Y. (2015). *İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği İle İlgili Problemlere Genel Bir Bakış*. Çalışma ve Sosyal İstikrar Bakanlığı İşçi Sağlığı Daire Başkanlığı, İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Sempozyumu. 4-10 Mayıs, Ankara.

Andaç, M. (2019). Risk Analizi ve Yönetimi. *İş Sağlığı ve Güvenliği Dergisi*. İşgüm Matbaası (7)4.

Bayraktar, T. (2018). *Tekstil Meslek Liselerinde Ekolojik ve Ekolojik Etiketler*. İTKİB ArGe ve Mevzuat Şubesi. İstanbul Hazır Giyim ve Tekstil İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliği. İstanbul.

Boyacıoğlu, M. A. (2019). Hazır Giyimde Operasyonel Risk ve Yönetimi. *İşletmeciler Dergisi*, (43)72.

CDDK, (Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu Araştırma ve İnceleme Raporu). (2018). *Tersanecilik Sektörü ile İş Sağlığı ve Güvenliği Bakımından Tuzla Tersaneler Bölgesinin İncelenmesi ve Değerlendirmesi*. (11). 1, 283.

Çileroğlu, B. (2019). *Hazır Giyim Üretiminde Kesimhâne ve Kesim Bilgileri*. Ege Üniversitesi Kütüphâne ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı. (1. Baskı). Turan Ofset. İstanbul.

Çolak, D. (2018). Hazır Giyim İşletmelerinde Enformasyonel ve Emniyetli İş Şekillendirme. *İş Sağlığı ve Güvenliği Dergisi*, 38.

ÇSGB (Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı). (2017). *İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği İle İlgili Genel Bilgiler*. Ankara.

ÇSGB (Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı). (2018). *Gürültü ve Kirlilik Yönetmeliği*. http://www.isguv.com/mevzuat/25325_1.htm, Erişim Tarihi: 21.06.2022

Dal, V. (2018). *Hazır Giyim Endüstrinde Dikimhânedeki Çalışma Şartlarının Ergonomi Olarak Dizgenlenmesi*. 6. Ulusal Ergonomi Kongresi. 27-29 Mayıs. Ankara: Mpm Yayınları,187.

Dengiz, İ. (2019). *Tekstil Meslek Liselerinde İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği*, Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

DPT (Devlet Planlama Teşkilatı). (2022). *Hazır Giyim, Tekstil, Deri Endüstri. Özel İhtisas Komisyonu Raporu*. 2018- 2021. Ankara.

Dulkadir, B. (2019). *Hazır Giyim Tekniği*. Doktora Tezi. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Hazır giyim Mühendisliği Kısım1. Kahramanmaraş.

Dururdu, A. (2016). *İş Sağlığı ve Güvenliğiyle İlgili Dizgenlemelerin Sağlık Boyutu*. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimler Enstitüsü Sağlık İşletmesi Ana Bilim Dalı. Ankara.

Görgülü, M. (2018). *Hazır Giyim Üretiminde Temel Aşamalarında Alınacak Sıhhat ve İstikrar Tedbirlerinin Geliştirilmesine Dönük Bir Öneri*. Doktora Tezi. Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. İnşaat Mühendisliği Anabilim Dalı. Adana.

İş Kanunu. (2017). *T.C. Resmi Gazete*, Sayı: 4856, Tarih: 22.05.2017

İsgören, E. (2019). *Hazır Giyim İşletmelerinin Yapısal Durumu ve İşçiliğın Kalite Üstündeki Etkisi*. Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.

İşsever, H. (2019). *Hazır Giyim Endüstrisindeki Üretim İnsan Sağlığı Üstündeki Etkileri*. İş Sağlığı ve Güvenliği Konferansı Bildiriler Kitabı. Yapım Tanıtım Yayıncılık. TMMOB Makina Mühendisleri Odası.

Kaynak, Ö. (2019). *İş Kazaları*. Çalışma ve Sosyal İstikrar Bakanlığı İşçi Sağlığı Daire Başkanlığı İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Sempozyumu. 4-10 Mayıs. Ankara.

Kurumer, G., Lüleci, C., Şen, A., Yücel, Ö. (2018). *Hazır Giyim İşletmelerinde İş Güvenliği, İş Kazaları ve İş Sağlığı Analizi*. Dokuz Eylül Üniversitesi Hazır Giyim Mühendisliği Kısmı, Ege Üniversitesi Bayındır Meslek Yüksekokulu, Ergonomi 11. Ulusal Kongresi 26-28 Aralık Bildirileri. Maçka.

Öngüt, Ç. E. (2017). *Hazır Giyim ve Hazır Giyim Endüstrisinin Değişen Dünya Rekabet Şartlarına Uyumu*, Devlet Planlama Teşkilatı, Ankara.

Öztemur, G. (2017). *Hazır Giyim Endüstrinde Kullanılmakta olan Teknolojilerin Verimliğe tesirinin Değerlendirmesi*. Doktora Tezi. Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Hazır giyim Mühendisliği Anabilim Dalı. Adana.

Öztemur, N. K. (2019). *Hazır Giyim Endüstrisinde İş Sağlığı ve İş Güvenliği*. İstanbul Barosu Yayınları, İstanbul.

Öztürk, İ. (2019). Tekstil Meslek Liseleri İş Sağlığı ve Güvenliği. *İş Sağlığı ve Güvenliği Dergisi*. 42

Petermann, O. (2019). Hazır Giyim İşletmelerinde Enformasyonel ve Emniyetli İş Şekillendirme. *İş Sağlığı ve Güvenliği Dergisi*, 43.

Sarikaya, G., Oflu, G. (2018). *OHSAS 18001 İş Sağlığı ve İş Güvenliği Yönetim Dizgeni*. Kamu-İş, 8,(3). <http://www.kamu-is.org.tr/pdf/835.pdf>, Erişim Tarihi: 02.05.2022

Sunav, T. (2018). *İş Güvenliği, İş Kazaları ve İş Verenin Sorumlulukları*. İGİAD Bülten. 6, (17)

Tuyay, F. (2019). *İş Güvenliği ve Çağdaş Yaklaşım*. Mühendis ve Makina Dergisi. (35),419.

Uğur, L. O. (2016). *Hazır Giyimde Sektöründe Riskler ve Risk Yönetimi*. İnşaat Sektöründe Riskler ve Risk Yönetimi Seminer Notları. Türkiye Mütendisler Birliği.

Yaman, M. (2019). *Hazır Giyim Endüstrisinde İş Sağlığı ve Güvenliği*, İSGİAD Yayınları, Ankara.

Yorulmaz, G. (2019). *Hazır Giyimde İş Kazasının Sebepleri ve Maliyeti*. Mühendis ve Makina Dergisi,50 (592), 28.